

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Kuurojen naisten elämää Helsingissä 1960–1970-luvuilla

Elsa Lindberg & Katariina Malmberg

Viittomakielen tulkin koulutusohjelma (240 op)

Toukokuu 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

Koulutusohjelman nimi

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Elsa Lindberg ja Katariina Malmberg	Sivumäärä 37 ja 3 liitesivua
Työn nimi Kuurojen naisten elämää Helsingissä 1960–1970-luvuilla	
Ohjaava opettaja Eeva Salmi	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Helsingin Kuurojen Yhdistys ry, Pia Taalas	
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä on selvitetty, millaista elämää kuurot naiset ovat viettäneet Helsingissä 1960–1970-luvuilla. Työssä tutkittiin, millaista oli heidän työelämänsä, perhe-elämänsä ja vapaa-aikansa sekä tunsiivatko he sukupuolten välistä epätasa-arvoa. Tutkittavalla ajanjaksolla suomalaisessa yhteiskuntarakenteessa tapahtui muutoksia, jotka vaikuttivat naisten elämään. Naisten työssäkäynti lisääntyi ja perinteinen käsitys kotiäidin työstä naisen urana alkoi murentua. Yhteiskunnallisesti käytiin vilkasta keskustelua sukupuolirooleista. Naisliikkeet ajoivat aktiivisesti sukupuolten välistä tasa-arvoa ja tarttuivat epäkohtiin, kuten päivähoitojärjestelmän puuttumiseen. Kuurojen naisten kokemuksia aikakaudelta ei ole aikaisemmin tutkittu. Työssä on haastateltu neljää kuuroa naista heidän kokemuksistaan aikakaudelta. Kyseessä on kvalitatiivinen tutkimus, jossa aineisto kerättiin teemahaastatteluilla.</p> <p>Työn on tilannut Helsingin Kuurojen Yhdistys. Tilaajan tarkoituksena on hyödyntää tutkimusta vuonna 2015 tai 2020 julkaistavassa yhdistyksen historiikissa. Työn tavoitteena oli tuottaa tähän tarpeeseen sopivaa materiaalia. Työ tarjoaa uutta tietoa Helsingin Kuurojen Yhdistykselle sekä koko kuurojen yhteisölle. Kulttuurituntemuksen näkökulmasta työstä on hyötyä myös viittomakielialalla työskenteleville.</p> <p>Aineiston perusteella kuurot naiset ovat työllistyneet 1960–70-luvuilla hyvin. Heidän koulutusmahdollisuutensa ovat olleet huomattavasti valtaväestöä heikommat, mutta silti työelämään sijoittuminen on ollut helppoa. Työssäkäynti on nähty myönteisenä asiana, eikä perhe tai suku ole vastustanut sitä. Naiset ovat kuitenkin edelleen olleet päävastuussa kotitöistä sekä lastenhoidosta. Osa haastateltavista jäi lasten syntymän jälkeen pidemmäksi aikaa kotiin. Vapaa-ajan vietossa perheellä ja kuurojenyhdistyksellä on ollut merkittävä rooli. Yhdistyksellä on vallinnut vahva yhteenkuuluvaisuuden tunne, eikä sukupuolten välistä epätasa-arvoa ole esiintynyt. Sen sijaan epätasa-arvoa suhteessa kuulevaan valtaväestöön on ollut havaittavissa.</p>	
Asiasanat kuurot, naiset, naisen asema, yhteiskunta	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Name of the Degree Programme

ABSTRACT

Author Elsa Lindberg and Katariina Malmberg	Number of Pages 37 and 3 appendixes
Title Deaf women's life in Helsinki in the 1960s and 1970s	
Supervisor Eeva Salmi	
Subscriber and/or Mentor Helsingin Kuurojen Yhdistys, Pia Taalas	
<p>Abstract</p> <p>This thesis was conducted to examine how deaf women lived in Helsinki in the 1960s and 1970s. More specifically, it was examined how women experienced their work, family life and leisure time, and if they encountered gender inequality in their lives. During the time period, the Finnish social structure went through changes which affected the women's lives. The employment of women increased, and the conception of women's role as housewives started crumbling. The traditional gender roles were questioned, and feminist movements fought for the gender equality and addressed such social problems as the lack of the day care system. However, it has not been examined before how the time period was experienced by deaf women. In the thesis, four deaf women were interviewed on their experiences in the time period. The interviews were carried out as semi-structured interviews, and the research material was analyzed qualitatively.</p> <p>The thesis was subscribed by the Helsingin Kuurojen Yhdistys. The intention of the subscriber is to use the thesis in the historical review of the association, which will be published in 2015 or 2020. The aim of the thesis was to provide material suitable for this purpose. The thesis provides new information for the Helsingin Kuurojen Yhdistys and for the deaf community in general. In addition, as regards cultural knowledge, the thesis will be valuable for those working in the field of sign language interpreting.</p> <p>According to the research material, deaf women had good employment opportunities in the 1960s and 1970s. Getting employed was easy, although deaf women had fewer educational opportunities than the mainstream population. Working was regarded positively, and it was not opposed by the family or other relatives. However, at the same time women had the main responsibility for the housework and the children. Some of the interviewees stayed home longer after the birth of their children. As regards leisure activities, family and the Helsingin Kuurojen Yhdistys had significant roles in the women's lives. The association had a strong sense of solidarity, and no gender inequality occurred. Instead, inequality between the deaf and the mainstream population was experienced by the interviewees.</p>	
Keywords deaf, women, women's role, society	

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1 JOHDANTO	5
2 TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	7
3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	9
3.1 Tutkimusmenetelmät	9
3.2 Työn kulku	10
4 TYÖELÄMÄ	13
4.1 Ammattialat	13
4.2 Koulutus	15
4.3 Elämää työpaikalla	16
5 PERHE-ELÄMÄ	19
5.1 Lasten päivähoito	19
5.2 Kotityöt	21
6 VAPAA-AIKA	23
6.1 Toimintaa Helsingin Kuurojen Yhdistyksellä	23
6.2 Aikakauden ilmiöitä	25
7 TASA-ARVO	27
7.1 Roolit	27
7.2 Tasa-arvo kuurojenyhdistyksellä	29
8 POHDINTA	31
8.1 Tulokset	31
8.2 Luotettavuus	33
8.3 Tavoitteiden toteutuminen ja jatkotutkimusaiheet	34
LÄHTEET	35
LIITTEET	38

1 JOHDANTO

Työssäkäynti ja lasten päivähoito ovat itsestäänselvyys tämän päivän naisille. Näin ei ole aina ollut. 1960-luvulla äitien oikeus ansiotyöhön oli tärkein naispoliittinen kysymys (Hagner 2006, 128). Tuolloin suomalainen yhteiskuntarakenne muuttui maatalousvaltaisesta kaupungistuneeksi palveluyhteiskunnaksi (Hagner 2006, 138). Samalla arvo- ja asennemaailma uudistui (Laakso 2003, 257). Yhteiskuntarakenteen uudistuminen heijastui vahvasti naisten elämään. Perinteiset sukupuoliroolit alkoivat murtua: vielä 1960-luvun alussa kotiäidin työtä pidettiin naisen normaalina urana, mutta saman vuosikymmenen lopussa opintojen jälkeen mentiin ilman muuta ansiotyöhön (Utrio 2006a, 11–12).

Naisten lisääntyneen työssäkäynnin ja koulutuksen seurauksena naisasia voimistui 1960-luvulla (Hagner 2006, 138). Naisliikkeet tavoittelivat sukupuolten välistä tasa-arvoa: miehillä ja naisilla tulisi olla samanlaiset roolit niin työtekijöinä kuin vanhempinakin (Kuusipalo 1999, 62). Perhe-elämän ja työelämän yhdistäminen sekä päivähoitojärjestelmän puute olivat tärkeimpiä ongelmakohtia, joihin naisliikkeet puuttuivat (Korppi-Tommola 2001, 148).

Opinnäytetyössä tutkimme kuurojen naisten elämää Helsingissä 1960–1970-luvuilla. Päättökysymys oli, millaista helsinkiläisten kuurojen naisten elämä oli 1960–1970-luvuilla. Ala-tutkimuskysymyksissä keskityimme työ- ja perhe-elämään sekä vapaa-aikaan ja sukupuolten väliseen tasa-arvoon. Kuulevien naisten elämästä 1960–1970-luvuilla on saatavilla paljon tietoa. Kuurojen naisten elämää ei sen sijaan ole tutkittu Suomessa lainkaan. Salmi & Laakso (2005) ainoastaan sivuavat aihetta Suomen kuurojen historiaa kuvaavassa teoksessa Maahan lämpimään. Myös kansainvälistä tutkimusta on vähän. Blumenthal Kellyn (2008, 255–256) mukaan kuuroista naisista ei löydy kuin muutamia mainintoja historian tutkimuksissa. Tutkimuksemme sijoittuu varsin nuoreen tutkimuskenttään: sekä naistutkimus että kuurojen historian tutkimus ovat melko tuoreita tutkimusaloja.

Työn on tilannut Helsingin Kuurojen Yhdistys, jonka tarkoituksena on hyödyntää sitä vuonna 2015 tai 2020 julkaistavassa yhdistyksen historiikissa. Kyseessä on yhdistyk-

sen kolmas historiikki. Aiemmin on julkaistu 50-vuotis- ja 90-vuotishistoriikit. Nämä keskittyvät yleiseen yhdistystoiminnan ja yhdistyksessä vaikuttaneiden merkkihenkilöiden kuvaamiseen. (Helsingin Kuuromykkäinyhdistys 1945 & Narmala 1985.) Edeltävistä poiketen tilaajan toivomuksena oli saada tulevaan historiikkiin kuvauksia ja kokemuksia aikakauden elämästä. Tämän toteuttamiseksi käytimme tutkimusmenetelmänä teemahaastatteluja. Koska tilaaja on Helsingin Kuurojen Yhdistys, on työssä haastateltu vain helsinkiläisiä naisia.

Tavoitteenamme oli tuottaa uutta tutkimustietoa kuurojen naisten elämästä sekä materiaalia Helsingin Kuurojen Yhdistyksen historiikkiin. Toisena tavoitteenamme oli syventää tuntemustamme kuurojen yhteisöstä. Toivomme työn tarjoavan kuurojen yhteisölle uutta tietoa aiheesta, jota ei aiemmin ole Suomessa tutkittu. Lisäksi työ tarjoaa tietoa Helsingin alueen kuurojen naisten historiasta. Työstä voi kulttuurituntemuksen näkökulmasta olla hyötyä myös viittomakielen tulkeille ja muille viittomakielialalla työskenteleville.

Työmme lukeutuu useamman opinnäytetyön sarjaan, joista ensimmäinen valmistui vuonna 2009. Työssä tutkittiin kuurojen elämää Helsingissä talvi- ja jatkosodan aikana (Anttila & Haka 2009). Tämän työn kanssa samaan aikaan valmistuu opinnäytetyö, joka käsittelee tulkkauspalvelujen kehittymistä (Joutsenjärvi & Jäppinen 2010). Kaikkia opinnäytetöitä hyödynnetään Helsingin Kuurojen Yhdistyksen tulevassa historiikissa.

2 TAVOITTEET JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Opinnäytetyön tavoitteena oli tutkia kuurojen naisten elämää Helsingissä 1960–1970-luvuilla. Tutkimustietoa käytetään Helsingin Kuurojen Yhdistyksen tulevassa historiikissa, joka julkaistaan joko vuonna 2015 tai 2020. Tavoitteenamme oli tuottaa tähän tarkoitukseen sopivaa materiaalia.

Tilaajan asettamien tavoitteiden lisäksi henkilökohtaisina tavoitteinamme oli syventää tuntemustamme kuurojen yhteisöstä kuurojen itsensä kertomien kokemusten kautta. Lisäksi halusimme saada kokemusta sosiaalisesta kanssakäymisestä vieraskielisissä haastattelutilanteissa ja oman kielitaidon mukauttamisesta tilanteisiin sopivaksi.

Opinnäytetyössämme tutkimme kuurojen naisten elämää arkisesta näkökulmasta. Suomessa kuurojen naisten historiaa ei ole tutkittu lainkaan. Esimerkiksi kuurojen historiaa kuvaavassa teoksessa Maahan lämpimään – Suomen viittomakielisten historia (Salmi & Laakso 2005) ei erikseen keskitytä naisten elämään. Kansainvälisesti-kin kuurojen naisten historiaa on tutkittu vähän (Blumenthal Kelly 2008, 255–256).

Tutkittavaksi ajanjaksoksi rajasimme 1960–1970-luvut. Silloin suomalainen yhteiskuntarakenne oli muutoksessa. Tämän seurauksena erityisesti naisten asema ja rooli alkoivat muuttua. Aikakauteen liittyi myös naisliikkeiden voimistuminen ja feminismin toinen aalto. (Hagner 2006, 138–140.) 1960–1970-luvuilla Suomessa säädettiin monia naisen asemaa parantavia lakeja (Korppi-Tommola 2001, 153). Yhteiskunnallisen tilanteen lisäksi toinen rajaava tekijä oli opinnäytetyön laajuus. Tutkittava ajanjakso ei voinut olla kovin pitkä, jotta sen tutkiminen olisi mahdollista opinnäytetyön rajoissa. Tutkimusaihe rajattiin myös maantieteellisesti. Koska tutkimuksemme tulee osaksi Helsingin Kuurojen Yhdistyksen historiikkaa, keskityimme vain Helsingissä 1960–1970-luvulla asuneisiin naisiin.

Tutkimuksessa selvitimme, millaista oli elää kuurona naisena yhteiskunnan murroksessa. Pää tutkimuskysymyksemme oli, millaista helsinkiläisten kuurojen naisten elämä oli 1960–1970-luvuilla.

Alatutkimuskysymykset olivat:

1. Millaisissa ammateissa kuurot naiset työskentelivät?
2. Miten kuurot naiset yhdistivät työ- ja perhe-elämän?
3. Miten kuurot naiset viettivät vapaa-aikaa?
4. Kokivatko kuurot naiset sukupuolten välistä epätasa-arvoa?

Kolme ensimmäistä alatutkimuskysymystä pohjautuivat olemassa olevaan tutkimustietoon kuulevien naisten elämästä 1960–1970-luvuilla. Tutkimuskysymyksillä halusimme selvittää, oliko kuurojen naisten elämä erilaista kuin kuulevien. Erityisesti olimme kiinnostuneita kuulemaan kuurojen naisten kokemuksia ja saamaan tietoa siitä, millaista heidän jokapäiväinen elämänsä oli tutkittavalla ajanjaksolla. Neljäs alatutkimuskysymys lisättiin vasta haastattelujen jälkeen. Viimeisen kysymyksen tasa-arvotema sisältyi mielestämme jo kolmeen muuhun alatutkimuskysymykseen, mutta aineistosta saadun vahvistuksen perusteella teimme siitä oman alatutkimuskysymyksen.

Tutkittava ajanjakso on ollut merkittävä kuurojen koulutuksen historian näkökulmasta. Oralistinen opetusmetodi oli ollut vallalla kuurojen koulutuksessa vuosikymmeniä, mutta 1960-luvulla sen asema alkoi horjua. (Salmi 2009, 122.) Vaikka käsittelemme kuurojen naisten koulutusta, emme keskity työssämme kyseiseen asiaan. Koulutusta käsitellään naisasian näkökulmasta.

3 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

3.1 Tutkimusmenetelmät

Aineisto kerättiin haastattelemalla kuuroja naisia sekä tutkimalla Helsingin Kuurojen Yhdistyksen olemassa olevia dokumentteja. Työ voidaan laskea kvalitatiiviseksi eli laadulliseksi tutkimukseksi, jossa tällainen aineiston keruu on tyypillistä. Laadullisessa tutkimuksessa lähtökohtana on todellisen elämän kuvaaminen (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008, 157–160). Aineistoa kerätään haastattelemalla, havainnoimalla, kyselyillä sekä dokumentteihin perustuvalla tiedolla (Tuomi & Sarajärvi 2009, 71).

Tutkimuksemme pääaineisto perustuu haastateltavien kertomiin ajatuksiin ja kokemuksiin. Laadullisessa tutkimuksessa tutkittavien omat ajatukset pääsevät esille. Tutkija ei määrää sitä, mikä on tärkeää. Tutkijan joustavuus korostuu ja tutkimus muokkautuu haastatteluista saadun tiedon mukaan. (Hirsjärvi ym. 2008, 160.) Näin menettelimme esimerkiksi tarttumalla mielenkiintoisiin vastauksiin ja tekemällä niistä jatkokysymyksiä.

Tutkimusmenetelmänä käytimme teemahaastatteluja. Teemahaastattelussa aihepiirit on päätetty etukäteen, mutta kysymysten muoto ja järjestys voivat vaihdella haastattelujen välillä (Eskola & Suoranta 2000, 86). Etukäteen valitut teemat perustuvat tutkittavasta asiasta jo tiedettyyn tietoon ja merkityksellisiä vastauksia pyritään löytämään tutkimuskysymysten mukaisesti (Tuomi & Sarajärvi 2009, 75). Valitsimme haastattelurungoksi kuusi teemaa: koulutus, työ, perhe-elämä, vapaa-aika, kuurojen yhdistys ja muu yhdistystoiminta (Liite 1). Koska aiheestamme ei ole aiempaa tutkimustietoa, haastatteluteemamme perustuivat tutkimustietoon kuulevien naisten elämästä, 1960–1970-lukujen yhteiskunnallisesta tilanteesta ja kuurojen historiasta Suomessa.

Yksityiskohtaisten kysymysten sijaan haastattelussa korostuvat teemat, joiden mukaan haastattelu etenee. Tämän avulla tutkijan näkökulma ei hallitse tilannetta vaan haastateltavat saavat oman äänensä kuuluviin. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 48.) Koska toteutimme haastattelut vieraalla kielellä, jouduimme teemarungon lisäksi suunnitte-

lemaan myös kysymykset tarkasti. Meidän oli etukäteen mietittävä, miten viitomme kysymykset. Haastattelutilanteissa muutimme kuitenkin kysymyksiä ja niiden järjestyksestä saatujen vastausten mukaan. Näin teemahaastattelun periaate toteutui ja haastateltavan omat kokemukset korostuivat.

Teemahaastattelujen lisäksi keräsimme aineistoa tutkimalla Helsingin Kuurojen Yhdistyksen jäsenrekistereitä vuosilta 1960–1979. Jäsenrekisterikirjaan on kirjattu aikajärjestyksessä yhdistyksen jäseniksi kirjoittautuneiden tiedot: nimi, ikä ja mahdollisesti taustatietoja kuten ammatti. Tutkimme rekistereistä, millaisissa ammateissa kuurot naiset työskentelivät kyseisinä vuosina.

3.2 Työn kulku

Perehdyimme 1960–1970-lukujen yhteiskunnalliseen tilanteeseen, naisten asemaa kuvailevaan kirjallisuuteen, menetelmäkirjallisuuteen ja kuurojen yhteisön historiaan. Erityisesti naisasialiikkeiden historiantutkimukset toimivat opinnäytetyömme tietoperustana. Kartoitetun tietoperustan pohjalta määrittelimme aiheajauksen ja työn tutkimuskysymykset. Samalla tutkimuksen näkökulmaksi muotoutui kuurojen naisten arkielämä. Tutkimuskysymysten ohjaamana teimme haastattelurungon ja haastattelukysymykset.

Ennen varsinaisia teemahaastatteluja tutkimme Helsingin Kuurojen Yhdistyksen jäsenkirjarekistereistä kuurojen naisten ammatteja ja teimme kaksi esihaastattelua. Haastattelimme kahta kuulevaa naista, jotka olivat syntyneet vuosina 1934 ja 1937. Esihaastatteluissa testasimme haastattelukysymysten toimivuutta. Saimme myös tukea kirjallisuuden pohjalta luodulle käsityksellemme tutkittavasta aikakaudesta ja sen ilmiöistä. Esihaastattelujen jälkeen lisäsimme muutaman kysymyksen haastattelurunkoon. Muita muutoksia ei tapahtunut, ja teemat pysyivät samoina.

Varsinaiset teemahaastattelut toteutettiin tammikuun ja maaliskuun välisenä aikana 2010. Alkuperäisen suunnitelman mukaan haastatteluja piti olla viisi ja ne piti toteuttaa tammikuussa. Haastateltavien hankkimisesta vastasi työn tilaaja Helsingin Kuurojen Yhdistys. Mukaan haluttiin Helsingissä asuneita äitejä, jotka olivat synnyttäneet

lapsensa 1960–70-luvuilla. Haastateltavien saaminen osoittautui luultua vaikeammaksi ja lopulta haastatteluja toteutettiin vain neljä. Haastateltavat olivat syntyneet 1930–1940-luvuilla.

Haastattelut toteutettiin yksilöhaastatteluina suomalaisella viittomakielellä ja ne taltioitiin videokameralla. Kaikilta haastateltavilta pyydettiin kirjalliset luvat haastatteluaineiston käyttämiseen (Liite 2). Haastattelut kestivät 30–60 minuuttia. Haastattelutilanteessa toinen meistä toimi päähaastattelijana. Toisen osana oli seurata, että kaikki olennaiset tiedot kysytään ja mahdollisesti tukea päähaastattelijaa tekemällä tarkentavia kysymyksiä. Koska haastattelimme vieraalla kielellä, oli haastatteluissa mukana kuuro tukihenkilö Helsingin Kuurojen Yhdistykseltä. Hän oli paikalla sekä meitä että haastateltavia varten. Mikäli emme ymmärtäneet toisiamme, oli mahdollisuus pyytää tukihenkilöä viittomaan ja selittämään asia uudelleen. Tukihenkilö oli lukenut haastattelukysymyksemme etukäteen. Tarvitsimme tukihenkilön apua vain muutamaan otteeseen, mutta koimme hänet tärkeäksi, koska kuuron tukihenkilön läsnäolo toi varmuutta haastattelutilanteisiin.

Haastattelutekniikka, jossa molemmat toimivat haastattelijana, oli tilaajan mielestä erittäin hyvä. Jos vain yksi haastattelee ja toinen huolehtii videoinnista, saattaisi haastattelijalle tulla yksinäinen ja epävarma olo. Kahden haastattelijan mallissa haastattelijat saavat toisistaan tukea ja varmuutta. Tukihenkilö voi tarkkailla videokameraa ja varmistaa, että nauhoitus toimii. Tilaajan mielestä paras haastattelukäytäntö on se, että haastattelijat tarttuvat mielenkiintoiisiin vastauksiin ja tekevät niistä jatkokysymyksiä, vaikka ne poikkeaisivatkin etukäteen suunnitellusta haastattelurungosta. Näin saadaan arvokasta tietoa, jota ei muuten osattaisi kysyä. Myös tukihenkilön kanssa kannattaa sopia etukäteen, saako hän esittää kysymyksiä.

Aineiston purku tapahtui kääntämällä taltioitu haastatteluaineisto suomen kielelle. Tämän jälkeen syvennyimme kerättyyn aineistoon, analysoimme sen ja valitsimme sopivat sitaatit haastatteluista. Haastateltavien anonymiteetin säilyttämiseksi merkitsimme haastateltavat kirjaimin A, B, C ja D. Poistimme myös haastatteluotteissa esiintyvät paikannimet ja ammattinimikkeet, jottei haastateltavia voi tunnistaa niistä.

Työn kaikki osiot toteutettiin parityönä. Perehdyimme molemmat tietoperustaan painottaen eri teemoja. Haastattelut tehtiin yhdessä. Kumpikin vastasi kahden haastattelun purku- ja käännoistyöstä. Analysointi ja kirjoitustyö tehtiin yhdessä.

3.3 Analysointimenetelmä

Analysoinnissa mukailimme teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Teoriaohjaava sisällönanalyysi etenee aineiston ehdoilla, mutta aikaisempi tieto ohjaa ja auttaa valintojen tekemisessä. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 96 & 117). Kartoittamamme tietoperusta ohjasi analyysiamme. Lähdimme tutkimaan aineistosta tietoperustassa korostuneita ja tärkeiksi muodostuneita asioita. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisemman tiedon vaikutus on tunnistettavissa, mutta sen tarkoituksena ei ole testata teoriaa vaan luoda uusia ajatuksia (mt.,97).

Aloitimme analysoinnin lajittelemalla haastatteluaineiston tutkimuskysymysten mukaisesti. Kolme yläluokkaa oli työelämä, perhe-elämä ja vapaa-aika. Lisäksi aineistosta syntyi neljänneksi luokaksi tasa-arvo. Näiden luokkien alla jaoimme aineiston alaryhmiin. Tämä ryhmittely perustui aineistosta esiin nouseviin teemoihin. Yhdeksi alaryhmäksi muodostui esimerkiksi kerhotoiminta kuurojenyhdistyksellä.

Luokitellusta aineistosta etsimme yhtäläisyyksiä haastattelujen välillä, mutta kiinnitimme huomiota myös yksittäisiin mainintoihin, jos ne olivat merkityksellisiä tietoperustan näkökulmasta. Esimerkiksi miesten ja naisten palkkaeroista mainitsee vain yksi haastateltava, mutta otimme sen mukaan työhömme. Tämä on mielestämme perusteltua, koska otoksemme käsittää vain neljä haastateltavaa, eikä tavoitteenamme ollut tuottaa yleiskuvausta kuurojen naisten tilanteesta.

4 TYÖELÄMÄ

Naisten asemassa työmarkkinoilla tapahtui suuri muutos 1960-luvulla. Suomi siirtyi silloin maatalousvaltaisesta yhteiskunnasta kaupungistuneeseen ja teollistuneeseen palveluyhteiskuntaan. (Hagner 2006, 138.) Tähän asti yhteiskunnassa oli ollut perinteinen työnjako miesten ja naisten välillä: mies hankki perheen elannon ja nainen hoiti kodin ja lapset (Mickwitz 2008a, 13). Naisten työssäkäynti kodin ulkopuolella lisääntyi, kun maaseudun työpaikat vähenivät ja kaupunkeihin syntyi uusia työpaikkoja teollisuus- ja palvelualoille. Palveluyhteiskunnan rakentuessa Suomen valtion ja kuntien työvoiman tarve kasvoi nopeasti. Sosiaalitoimi sekä päivähoito- ja terveydenhuoltopalvelut tarjosivat työtä keskiluokkaisille naisille. Myös kauppa ja teollisuus työllistivät maalta taajamiin muuttavia naisia. (Korppi-Tommola 2001, 126–127.)

4.1 Ammattialat

Kuurot naiset työllistyivät 1960–1970-luvuilla niin teollisuus- kuin palvelualojen parissa. Varsinaista ammattitilastoa ei ole saatavilla, mutta Helsingin Kuurojen Yhdistyksen jäseniksi 1960-luvulla kirjoittautuneista naisista enemmistö työskenteli joko vaate- tai kirjapainoalalla, kuten ompelijana, tai kirjapainoalalla, kuten kirjansitomotyöntekijänä tai latojana. (Helsingin Kuurojen Yhdistyksen Jäsenrekisteri.) 1970-luvulla jäseneksi kirjoittautuneiden naisten yleisin ammatti oli reikäkortinlävistäjä. Kirjapainoalan suosioon on varmasti vaikuttanut 1920-luvulla perustettu kuurojen kirjapaino Surdus, joka toimi Helsingin alueella ja työllisti kuuroja (Salmi & Laakso 2005, 254).

1960- ja 70-luvuilla työllisyystilanne oli hyvä. Kaikki haastateltavistamme olivat töissä, ja työpaikkoja oli helppo saada.

”Se oli helppoa aikaa, uusia työpaikkoja sai helposti. [...] Lähes kaikki ystäväni kävivät töissä.” (Haastateltava B)

Naisten ja miesten töissä oli selkeä jako 1960-luvulla. Jo koulujen ammatinvalinnanohjauksessa tytöt ohjattiin naisille sopiville aloille ja pojat miesten aloille. Amma-

tinvalinnan oppikirjoissa mainittiin, että naiset voivat suoriutua useilla aloilla samalla tavoin kuin miehet. Kirjoissa todettiin kuitenkin kaivostyön olevan sopimatonta naisille ja lasten- ja kodinhoidon sopivan naisten työksi luonnollisista syistä. (Mickwitz 2008a, 15–17.)

Vuonna 1961 tuli voimaan ammatinvalinnanohjauslaki, jonka mukaan Suomen kansalaisille oli tarjottava ilmaista ammatinvalinnanohjausta. Tämä koski myös kuuroja. Vuodesta 1962 lähtien Työterveyslaitos järjesti kuuroille ammatinvalinnanohjausta. Ohjauksissa tehtiin testejä, jotka auttoivat löytämään sopivan ammattialan. (Salmi & Laakso 2005, 254.) Haastateltavistamme yksi mainitsi saaneensa ammatinvalinnanohjausta. Hän päätyi kuitenkin eri alalle kuin mitä testissä oli tullut tulokseksi.

Jako miesten ja naisten töihin käy ilmi haastatteluista. Haastateltavista kolme on työskennellyt naisvaltaisessa työpaikassa, mutta jokaisen työpaikalla työskenteli sekä miehiä että naisia. Kaikkien työpaikoilla työtehtävät oli jaettu sukupuolen mukaan. Miehet tekivät raskaampia töitä, kun taas naisten tehtävinä olivat kevyet ja tarkkuutta vaativat työt.

"Naisia oli enemmän. Miehet työskentelivät yövuoroissa ja tekivät raskaita töitä. Miehet eivät tykänneet kevyestä näprästyöstä." (Haastateltava A)

"Miehet työskentelivät koneiden parissa. Suurin osa paikan työntekijöistä oli naisia." (Haastateltava D)

Työtehtävien jakautumisen lisäksi naisten ja miesten välinen epätasa-arvo näkyi palkkauksessa. Vuonna 1964 Suomessa astui voimaan Kansainvälisen työjärjestön (ILO) samapalkkaisuussopimus, ja samalla vuosikymmenellä luovuttiin naisten ja miesten erillisistä palkkataulukoista. Tästä huolimatta naiset saivat miehiä huonompaa palkkaa, sillä työtehtäviä arvioitaessa naisille tyypillisten työtehtävien vastuullisuus ja vaativuus aliarvioitiin. (Hagner 2006, 129.) Yksi haastateltava kertoi palkan aiheuttaneen joskus närkästystä työpaikalla.

"Palkka-asioissa epätasa-arvo näkyy. Miehillä on yleensä parempi palkka kuin naisilla, ja tästä kiisteltiin joskus työpaikalla." (Haastateltava B)

Palkkaerot työssä oli ainoa sukupuolten epätasa-arvoon liittyvä asia, joka nousi haastatteluissa esiin. Haastateltavat ovat olleet tyytyväisiä työhönsä eivätkä ole kokeneet työpaikalla syrjintää.

4.2 Koulutus

Vuonna 1960 yli puolet suomalaisista korkeakouluopiskelijoista oli naisia ja 1960-luvun kuluessa naisten koulutus lisääntyi voimakkaasti (Mickwitz 2008a, 15 & Hagner 2006, 138). Kuuroilla naisilla ei ollut samanlaisia koulutusmahdollisuuksia kuin kuulevilla. Korkeakoulut olivat heidän ulottumattomissaan ja tarjolla oli vain muutamia ammattioppilaitoksia ja oppisopimuskoulutuksia. Kuurojen jatko-opiskelun mahdollistava laki kuurojen ammattikoulusta säädettiin vasta vuonna 1944, ja Turun kuulovammaisten ammattikoulu aloitti toimintansa vuonna 1948 (Salmi & Laakso 2005, 241). Siellä opiskelu tapahtui oppisopimuskoulutuksena 1970-luvun alkuun asti (Elgfors 2002, 21 & 47). Tämän lisäksi vaihtoehtoina olivat vain Mäntsälän maatalousoppilaitos sekä yksityiset Nikkarilan talouskoulu ja kuurojen oma kirjapaino Oy Surdus, jonka yhteydessä koulutettiin kuuroja oppilaita. Myös Surduksessa opiskelu tapahtui oppisopimuskoulutuksena. Vasta 1960-luvun lopulla mahdollistui keskikoulussa opiskelu, kun Mikkelin Porrassalmen yhteislyseossa alettiin vastaanottaa kuurojen keskikoulun tenttisuorituksia. (Salmi & Laakso 2005, 232–246.)

Haastateltavien koulutushistoria kertoo koulutustarjonnan niukkuudesta. Kolme haastateltavista siirtyi suoraan työelämään ilman koulutusta, yksi heistä oppisopimuksella. Vain yhdellä haastateltavista oli ammattiin valmentava koulutus, jonka hän oli hankkinut kuulevien parissa.

”Ei 1960-luvulla ollut kuurojen koulun jälkeen tarjolla mitään, ei ollut mitään.” (Haastateltava B)

”Oppikoulun jälkeen siirryinkin suoraan työelämään. Ammattikoulua en ole käynyt koskaan.” (Haastateltava A)

1960-luvulla kuuleville naisille avautui uusia työpaikkoja sosiaalitoimen, päivähoidon ja terveydenhuoltopalvelujen piiristä. Myös hoivatyö ammatillistui ja naislääkärien

määrä kasvoi. (Korppi-Tommola 2001, 126.) Haastateltavat eivät olleet työllistyneet näille uusille aloille. Sairaanhoidajan ammatti oli kuurojen naisten ulottumattomissa lääkärin urasta puhumattakaan.

”Nuorena tyttönä haaveilin sairaanhoidajan työstä. Esteenä oli kuitenkin kuurous. Ei 70-luvulla ollut mitään mahdollisuuksia siihen, joten piti suunnata muualle.” (Haastateltava A)

Kuurous oli esteenä myös korkeakouluopinnoille, ja ylioppilastutkinto oli kuuroille harvinaista. Yksi haastateltava haaveili ylioppilastutkinnosta, mutta sen suorittaminen ei ollut hänelle mahdollista.

”Olisin halunnut opiskella ylioppilaaksi. Jos se olisi ollut silloin mahdollista, niin luulen, että olisin tehnyt sen. Tämä ei kuitenkaan toteutunut.” (Haastateltava B)

Vuonna 1960 uusista ylioppilaista naisia oli 56 % (Korppi-Tommola 2001, 127–128). Ensimmäinen kuuro kirjoitti ylioppilaaksi kuitenkin vasta vuonna 1968. Hän olisi ylioppilastodistuksen perusteella päässyt suoraan opettajankoulutukseen, mutta kuurouden vuoksi häntä kehoitettiin hakeutumaan muihin opintoihin. (Salmi & Laakso 2005, 244.) Koska korkeakouluttautuminen ei ollut mahdollista, kuurojen ammattirakenne pysyi pitkään rajallisena (Salmi 2009, 122).

4.3 Elämää työpaikalla

Haastateltavat työskentelivät työpaikoissa, joissa oli miehiä ja naisia sekä kuuroja ja kuulevia. Haastateltavista vain yksi oli työpaikkansa ainoa kuuro. Usein tieto vapaasta työpaikasta saatiin toisten kuurojen kautta. Kuurojenyhdistyksiä onkin kutsuttu kuurojen ”työvoimatoimistoiksi”, koska tieto työpaikoista levisi niiden välityksellä. (Salmi & Laakso 2005, 254.) Se, että työpaikalla oli jo entuudestaan kuuroja työntekijöitä, saattoi edesauttaa työn saamista.

”Siellä olikin muutama kuuro jo töissä, ja sen vuoksi sain heti työpaikan.” (Haastateltava D)

Haastateltavat tulivat hyvin toimeen kuulevien työntekijöiden kanssa. Kommunikaatio sujui puhuen tai tiukan paikan tullen kirjoittamalla.

”Kommunikoimme puhumalla. Ymmärsivät kyllä, kun käytti ääntä. Jos sattui niin, etteivät ymmärtäneet, niin sitten kirjoitettiin.” (Haastateltava A)

Työtovereiden kanssa oltiin enimmäkseen vain työpaikalla. Kuuroja työtovereita tosin tavattiin myös iltaisin yhdistyksellä ja muissa kuurojen tapahtumissa. Yksi haastateltava kertoi tavanneensa kuulevia työkavereita myös työpaikan järjestämissä tilaisuuksissa.

”Kaikki olivat kuulevia. Työtoverit olivat mukavia, ja meillä oli hyvä ilmapiiiri. Muistan, että silloin tavattiin työkavereita vain työpaikalla. Ainoastaan, jos oli järjestetty jokin tilaisuus, kurssi tai vaikkapa retki, niin siellä olivat työkaverit mukana.” (Haastateltava C)

Haastateltavat naiset eivät kokeneet minkäänlaista vastustusta työssäkäynnistään, vaikka 1960-luvun puolivälissä naisten työssäkäyntiä vastustivat muun muassa viranomaiset ja useat työnantajat. Naisten siirtymistä työelämäänsä pidettiin yhteiskunnallisena ja sosiaalisena ongelmana. (Mickwitz 2008b, 28.) Perheellisten naisten työssäkäyntiä pidettiin lapsille vahingollisena. Haavio-Mannilan (1966) tutkimuksen mukaan vuonna 1966 enemmistö suomalaisista miehistä oli sitä mieltä, että miehen tuli yksin vastata perheen elannosta. Todellisuudessa esimerkiksi Helsingissä vain 38 prosenttia perheistä tuli toimeen vain miehen tuloilla. (Mickwitz 2008b, 27.) Saman tutkimuksen mukaan naisten vapautumiseen perinteisestä roolistaan kielteisimmin suhtautuivat helsinkiläismiehet, ylempien yhteiskuntaluokkien rouvat ja naimattomat naiset (Eskola 2008, 66).

Haastateltavien elämässä ei vastaavaa kielteistä suhtautumista näkynyt. Yhdenkään haastateltavan ansiotyötä ei oltu asetettu kyseenalaiseksi eikä kenenkään puoliso tai muu suku ollut vastustanut heidän työssäkäyntiään.

”Ei hän puhunut mitään. Mieheni ja minä kävimme molemmat töissä. Hän tiesi, että olen ammatiltani [ammattinimike], ja hänen mielestään se oli hyvä asia. Hän hoiti omat työnsä, ja minä hoidin apulaisen palkkaamisen ynnä muut siihen liittyvät asiat.” (Haastateltava C)

”1960–70-luvuilla enemmistö oli töissä. Ei ollut mitään vastustusta. [...] Kaikki olivat tyytyväisiä, kun kävin töissä.” (Haastateltava B)

Haastattelemamme naiset olivat kaikki tyytyväisiä työelämäänsä, vaikka heillä olikin toteutumattomia haaveita. Yksikään ei maininnut, ettei olisi viihtynyt työssään. Työpaikkoja oli helppo saada pohjakoulutuksen niukkuudesta huolimatta. Vaikka ammatti olisi ollut vasta työssä opittu, on se silti ollut mieluisa.

5 PERHE-ELÄMÄ

1960-luvulle asti naisen normaalina urana oli pidetty kotiäidin työtä (Utrio 2006a, 11). Perinteisen sukupuoliroolikäsityksen mukaan mies hankki perheelle elannon naisen hoitaessa kotia ja lapsia (Mickwitz 2008a, 13). Kun naisten ansiotyö lisääntyi kodin ulkopuolella, oli naiselle perinteisesti kuuluvia töitä mietittävä uudelleen. (Hagner 2006, 141.) Lasten päivähoiton järjestäminen oli vakava ongelma, sillä Suomessa ei ollut virallista ja valvottua päivähoitoa 1960-luvulla (Mickwitz 2008a, 12).

5.1 Lasten päivähoito

Virallisen ja valvotun päivähoiton puute aiheutti ongelmia yhä useammalle naiselle 1960-luvulla (Hagner 2006, 141). Lakisääteisen äitiysloman pituus oli tuolloin vain 12 viikkoa. Tästä neljä viikkoa oli pidettävä ennen lapsen syntymää. Käytännössä äidit joutuivat palamaan töihin lapsen ollessa kahden kuukauden ikäinen. (Mickwitz 2008a, 14 & Mélart 2008, 107–108.) Yksi haastateltavistamme joutui tekemään juuri näin.

”Ei ollut helppoa. Äitiysloma oli vain kolme kuukautta. Ennen ei ollut nykyajan lakeja. Minä en halunnut jäädä kotiin rahan takia. Asunto ja eläminen muuten oli kallista, joten täytyi mennä töihin. Minua harmitti, kun en voinut imettää ja jouduin pullottamaan rintamaitoa.” (Haastateltava C)

Lyhyt äitiysloma aiheutti lastenhoidon ongelmia työssäkäyville naisille. Kunnilla oli velvollisuus järjestää lasten päivähoitoa vain tarpeen mukaan, eivätkä lastenseimet vastaanottaneet alle puolivuotiaita lapsia. Vuonna 1965 oli 140 000 päivähoitopaikkaa tarvitsevaa lasta (Hagner 2006, 141). Näistä vain murto-osalla oli mahdollisuus saada hoitopaikka julkisin varoin ylläpidetyssä lastentarhassa tai seimessä. Ne, joilla oli varaa, palkkasivat kotiapulaisia ja lastenhoitajia. Osa lapsista oli isovanhempiensa hoidossa, mutta usein ainoa mahdollisuus oli yksityinen perhepäivähoito. Lisäksi monet lapset jäivät yksin kotiin. Yksi vaihtoehto oli myös palkaton loma tai töistä eroaminen. (Mickwitz 2008a, 12–13 & Mélart 2008, 100–108.) Vasta vuonna 1973

astui voimaan laki lasten päivähoidosta. Se velvoitti kuntia järjestämään jokaiselle lapselle päivähoitopaikan. (Hagner 2006, 141 & Korppi-Tommola 2001, 153.)

Haasteltavamme muistelee 1960-luvun puolivälin tilannetta:

”Täällä [paikannimi] ei ollut silloin päiväkoteja tai lastentarhoja. [...] Äitini järjesti minulle kotiavustajan, joka tuli maaseudulta. [...] Minä opetin hänelle siivoukset, ruuanlaiton ja lastenhoidon. Hän myös vei lapsia puistotäidin luokse, kun niitä lastentarhoja ja päiväkoteja ei vielä ollut. [...] Kotiapulainen oli kokopäivätyössä, ja maksoin hänelle palkan. Hänelle oli vuokrattu meiltä huone, jotta hoitaminen sujui helpommin.” (Haastateltava C)

Vaikka päivähoitotilanne oli vaikea ja hoitopaikkoja tarjolla vain niukasti, kaikki haastateltavamme kertoivat lastenhoidon järjestyneen helposti. Kaksi haastateltavaa jäi omana valintanaan useammaksi vuodeksi kotiäidiksi. Jokainen haastateltava oli myös saanut lapselleen päivähoitopaikan. 1960-luvulla lapsia saaneet haastateltavat veivät lapsiaan päiväkotiin jo 1960-luvun loppupuolella. Näyttää siltä, että vanhempien kuurous oli edistävää tekijä päivähoidon järjestymisessä. Kuurojen vanhempien kuuleville lapsille löytyi päivähoitopaikka helposti.

”Myöhemmin, kun lapset kasvoivat, ei apulaista enää tarvittu. Nuorempi lapseni pääsi päiväkotiin, kun [paikannimi] rakennettiin uusi lastentarha. Sinne oli pitkä jono, mutta minä pääsin jonon ohi kuurouden vuoksi. Kun me vanhemmat olimme kuuroja, niin lapseni pääsi etusijalle.” (Haastateltava C)

Toisen haastateltavan kuuleva lapsi sai päivähoitopaikan lääkärin määräyksestä.

”Lapseni ollessa kolmevuotias lääkäri sanoi, että hänet pitäisi viedä tarhaan, jotta hän oppisi puhumaan. Kotonahan me viitoimme. Vaikka lapsi kyllä puhui, niin se ei lääkärin mukaan riittänyt. Hänet piti viedä tarhaan, jotta hän myös kuulisi puhetta.” (Haastateltava D)

Sama haastateltava kertoo myös, että hoitopaikka löytyi helposti.

”Kyllä silloin 1967 löytyi tarha ihan siitä läheltä. [...] Koska lääkäri oli määrännyt lapseni tarhaan vanhempien kuurouden vuoksi, niin tätä pidettiin tärkeänä. He ottivat hänet heti tarhaan.” (Haastateltava D)

Haastateltavien kohdalla lapsen kuulokyky näyttäisi vaikuttaneen päivähoitoratkaisuihin, kuten edellä päiväkotiin vieminen lääkärin määräyksestä. Lääkäri on oletettavasti epäillyt, ettei lapsi opi kotona puhumaan kunnolla, ja siksi katsonut päivähoidon tärkeäksi kuurojen vanhempien kuulevalle lapselle. Yksi haastateltava taas kertoo jääneensä kotiin juuri siksi, että lapsi oli kuuro ja halusi turvata viittomakielisen kasvatuksen.

5.2 Kotityöt

Perheellisten naisten työssäkäynnin lisääntyessä alettiin myös kotitöiden vastuunjakoa pohtia uudelleen (Hagner 2006, 138). Perinteisesti tehtävät perheessä olivat jakaantuneet niin, että isä vastasi perheen toimeentulosta ja äiti huolehti kodista (Mickwitz 2008a, 13). Vielä 1950-luvulla kodista ja perheestä huolehtiminen oli kotirouvalle ammatti, jota hän opiskeli kuin mitä tahansa alaa. Kotia hoidettiin innokkaasti ja korkeatasoisesti. Tällainen kotirouvaihanne alkoi murentua 1960-luvulla: ansio-työssä käyville ja kouluttautuneille naisille moderni kodinhoito ei riittänyt elämäntehäväksi. (Utrio 2006b, 122.) Muutos tapahtui vähitellen ja se näkyi myös haastatteluisissa: osa haastateltavista oli tyytyväisiä kotirouvan rooliin. Yksi haastateltavista oli erityisesti haaveillut tästä. Osa taas kävi tyytyväisinä töissä.

1960-luvulla äideille muodostui kaksoisrooli. He kävivät töissä, mutta samaan aikaan hoitivat kodin ja lapset. Miehet kävivät vain töissä, kuten aiemminkin. (Mickwitz 2008b 36–39.) Kaksoistaakan seurauksena työ- ja perhe-elämän yhteensovittamiselle alettiin etsiä ratkaisuja ja naiset ravistelivat harteiltaan vastuuta kodinhoidosta (Korppi-Tommola 2001, 148).

Roolien uudelleen jako näkyi muun muassa aikakauden mainoksissa, joissa kotitöitä kuvattiin usein miesten tekemänä (Soikkeli 2003, 168). 1960-luvun alkupuolella naiset vielä kuvattiin perheenemännän roolissa, mutta vuosikymmenen loppupuolella mainoksissa esiintyi uusi, nuori ja rohkea naistyyppi (Heinonen 2003, 130).

Haastateltavien elämässä uusi roolijako ei vielä näkynyt. Kaikki haastateltavat kertoivat olleensa päävastuussa kotitöistä ja lastenhoidosta. Haastattelusta selvisi, että

kotona oli ollut selkeä työnjako. Vaikka kodinhoito oli naisten vastuulla, auttoivat miehet osaltaan esimerkiksi raskaimmissa töissä.

”Minä hoidin kotityöt. Laitoin aina ruoan. Mies auttoi kyllä siivouksessa, tamppasi esimerkiksi matot. Kun minä laitoin ruokaa ja siivosin, niin mies vei myös lapsia ulos ja katsoi heidän peräänsä.” (Haastateltava D)

”Kyllä se silloin oli enemmän minun vastuulla. Mies hoiti raha-asiat ja sellaiset, minä taas siivouksen, ruoanlaiton ja pyykit. Lapsia hoidimme kyllä yhdessä.” (Haastateltava B)

Haastatteluista käy ilmi, että nainen on 60–70-luvuilla ollut kotitöistä vastaava osapuoli. Vaikka kotirouvaihanne ja kotitöiden vastuunjako alkoi vähitellen muuttua, olivat vanhat roolijaot vielä pitkään voimassa.

6 VAPAA-AIKA

Suomalaisessa yhteiskunnassa elettiin kulttuurimuutoksen aikaa 1960-luvulla. Toisen maailmansodan jälkeinen jälleenrakennuskausi päättyi, ja tutut ja turvalliset arvot yksituumaisuudesta ja samanmielisyydestä saivat rinnalleen uusia arvoja. Yksilöllisyys alkoi korostua, ja yhteiskunta moniarvoistua. (Laakso 2003, 255–257.) Sodan jälkeinen puute vaihtui hyvinvointiin, kansa muutti maalta kaupunkiin ja vapaa-ajan viettotavat muuttuivat (Niemi 2003, 278). Vapaa-aika lisääntyi, kun viisipäiväiseen työviikkoon siirryttiin 1960-luvun lopulla (Laakso 2003, 255). Haastateltavat kertoivat viettäneensä lauantai-iltaa lähinnä perheen kesken ja kuurojenyhdistyksellä.

”Olin kuurojenyhdistyksellä melkein joka viikko. Oli erilaisia juhlia ja esimerkiksi naisten kerhon ja nuorten kerhon tilaisuuksia. Ja sitten oli urheilutapahtumia.” (Haastateltava B)

”Vietimme vapaa-ajan perhe yhdessä matkustellen.” (Haastateltava C)

Kolme haastateltavaa kertoi käyneensä vain harvoin tai ei lainkaan ravintoloissa ja muissa riennoissa. Yksi haastateltava sen sijaan kertoi käyneensä kaupungilla kuurojen ystäviensä kanssa.

”Lauantaisin oli joskus juhlia, tai sitten tavattiin jossain kaupungilla. Meidän kantapaikka oli [paikan nimi]. Siinä sitten sovittiin, että mennään vaikka elokuvaan.” (Haastateltava A)

6.1 Toimintaa Helsingin Kuurojen Yhdistyksellä

Kuurojenyhdistysten avulla kuurot ovat saaneet mahdollisuuden täysipainoiseen elämään, joka kuuleville on tarjolla luonnostaan. Yhdistykset ovat olleet kuurojen sosiaalisen ja henkisen elämän keskuksia, joissa saattoi vapaasti keskustella viittomakielellä. Yhdistykset loivat kuuroille yhteenkuuluvuuden tunnetta. (Salmi & Laakso 2005, 89.) Wallvikin (2000, 58) mukaan kuurojenyhdistyksen piirissä tapahtuu kaikki: tiedonsaanti, edunvalvonta, oman kulttuurin vaaliminen, harrastustoiminta sekä sosi-

aalinen kanssakäyminen mahdollistuvat yhdistyksellä. Kaikki haastateltavat kertoivatkin osallistuneensa Helsingin Kuurojen Yhdistyksen toimintaan.

”Kävin kuurojenyhdistyksellä tiistaista sunnuntaihin. Maanantaina oli välipäivä. Kokoonnuimme sinne eri aiheiden merkeissä. Tiistaisin oli pöytätennistä, keskiviikkoisin harjoiteltiin ampumista, torstaisin kokoonnuttiin muuten vaan, perjantaisin nuoret pojat pelasivat koripalloa, ja me viettimme aikaa yhdessä erilaisten ohjelmien merkeissä. Tehtiin piirakoita ja oli coca-colaa. Rupateltiin ja pidettiin hauskaa. Sen jälkeen kukin lähti koteihinsa.” (Haastateltava A)

Vapaa-ajan vietto kuurojenyhdistyksellä väheni naimisiinmenon ja lasten syntymän jälkeen. Kolme haastateltavaa kertoo, että yhdistystoiminta väheni lasten ollessa pieniä. Vaimot jäivät usein kotiin hoitamaan lapsia, jos mies lähti yhdistykselle.

”Kun lapset olivat pieniä, vietin paljon aikaa perheen kanssa. Ei voinut olla usein menossa. Olin paljon lasten kanssa ja kuurojen kanssa vähemmän kuin aiemmin.” (Haastateltava B)

”Muistan, että mieheni kävi usein Helsingin yhdistyksellä. Sanoin hänelle, että mene vaan. Joskus, riippuen siitä, mikä tilaisuus oli, menimme molemmat. Hoitaja hoiti silloin lapsia.” (Haastateltava C)

Kuurojenyhdistyksillä on aina seurattu yhteiskuntaa ja oltu ajan tasalla kulloisenkin aikakauden valtavirtauksista. Yhdistykset ovat tarjonneet niin kerhotoimintaa, esitelmää kuin iltamia ja juhliakin. (Salmi & Laakso 2005, 89–90.) Kaikki haastateltavat kertoivat viettäneensä vapaa-aikaa yhdistyksellä erilaisten kerhotoimintojen parissa. 1960–1970-luvuilla Helsingin Kuurojen Yhdistyksellä toimi muun muassa Nuortenkerho, Naistenkerho ja Kamerakerho (Narmala 1985, 24). Nämä kerhot tulivat esiin myös haastatteluissa.

Kaikki neljä haastateltavaa olivat Naistenkerhon jäseniä. He kertoivat Naistenkerhon olleen suosittu. Se oli naisten oma kerho, missä kuunneltiin luentoja, tehtiin käsitöitä ja järjestettiin erilaisia tapahtumia. Naistenkerhon puheenjohtaja saattoi myös käydä luennoimassa yhdistysillassa. Helsingin Kuurojen Yhdistyksen Naistenkerho järjesti ensimmäisen emäntien taito- ja tietokilpailun vuonna 1975. Se oli valtakunnallinen, kuurojenyhdistysten naistenkerhojen välinen kilpailu. (Ojala 1993, 54.)

”No oli erilaisia luentoja ja retkiä. Ja sitten oli naisten tieto-taitokilpailut. [...] Luentoja oli esimerkiksi ruoanlaitosta, Martta-liitostakin kävi luennoitsija. Oli myös sienikurssi. Semmoisia aiheita.” (Haastateltava B)

”Joo, siellä oli hyviä esitelmöitsijöitä, esimerkiksi Aura ja Hilja Ahlbäck. Oli monia fiksuja henkilöitä. Itse olin silloin nuori ja katselin ihailen heitä. Oli yksikin esitys siitä, kuinka tiskataan oikeaoppisesti. Piti näyttää, että missä järjestyksessä tiskataan oikein. Paljon siellä oli esityksiä, mutta ne ovat jo päässeet unohtumaan.” (Haastateltava D)

Vapaa-aika kuurojenyhdistyksellä ei keskittynyt pelkästään Helsinkiin. Kaksi haastateltavaa kertoi käyneensä joskus myös muiden kaupunkien kuurojenyhdistyksillä erilaisissa tapahtumissa ja juhlissa.

”Helsingin yhdistyksellä käytiin säännöllisesti. Joskus kuuli, että on mukavat juhlat Turussa tai Tampereella ja silloin matkustettiin niihin.” (Haastateltava B)

Kuurojenyhdistyksellä on ollut merkittävä rooli haastateltavien vapaa-ajan viettämisessä. Se on tarjonnut sekä harrastemahdollisuuksia että paikan sosiaaliseen kanssakäymiseen. Yhdistys on ollut osa jokaisen haastateltavan elämää.

6.2 Aikakauden ilmiöitä

1960-luvulla alkaneen yhteiskunnan rakennemuutoksen seurauksena myös arvot ja asenteet alkoivat muuttua. Yksilöllisyys korostui ja yhteiskunta moniarvoistui (Laakso 2003, 255–257.) Seksi vapautui, yhteiskunnallinen liikehdintä kiihtyi ja nuorisokulttuuri saapui Suomeen (Kallioniemi 2003, 313). Nämä muutokset näkyivät erityisesti naisten elämässä. Tyttäret luopuivat korseteista ja vanhoista asenteista, ja äidit seurasivat pian perässä. (Niemi 2003, 286.) Naiset saavuttivat uudenlaisen itsenäisyyden luotettavan ehkäisyn, oman rahan ja työelämän kautta (Utrio 2006a, 11). Nuoret naiset rokkasivat, kulkivat sukkahousuissa ja minihameessa, olivat aktiivisia kumppaninsa valinnassa ja veivät lapsiaan päivähoidon (Korppi-Tommola 2001, 136).

Yksi 60-luvun muoti-ilmiö oli minihameet. Se oli todellista nuorten naisten muotia. (Koskennurmi-Sivonen 1999, 87.) Haastateltavista kolme kertoi käyttäneensä mini-

hametta. Jokainen haastateltava yhdisti minihameen nimenomaan nuoriin naisiin. Vanhempana niihin ei enää pukeuduttu.

”Kyllä käytin. Nykyään en kyllä pystyisi, mutta silloin käytin kovasti minihameetta. Sitten myöhemmin ihmeteltiin, kun uutena juttuna tulivat sukka-housut. Niitä oli helppo käyttää minihameen alla.” (Haastateltava B)

Muita 1960-luvulla syntyneeseen nuorisokulttuuriin liittyviä ilmiöitä olivat muun muassa hipit ja rock’n’roll (Kallioniemi 2003, 313). Kaikki haastateltavat muistivat hippiliikkeen, mutta kukaan ei ollut osallistunut siihen. Sitä oli seurattu taustalta. Sen sijaan rock’n’rollista oli yksi haastateltava ollut kiinnostunut.

”Elvis ja Beatles kiinnostivat minua. Ne olivat hämmästyttäviä. Ne neljä komeaa miestä tekivät minuun vaikutuksen ja ihailin heitä.” (Haastateltava B)

Yhteiskuntamuutos näkyi myös kulutuksen kasvamisena. Tämän seurauksena esimerkiksi yksityisautoilu lisääntyi. (Laakso 2003, 155.) Haastatteluissa ilmeni, että autoileva nainen oli kuitenkin harvinaisuus 1960–1970-luvuilla. Haastateltavista yhdellä oli siihen aikaan ajokortti. Yksi haastateltavista ajoi ajokortin myöhemmin, mutta kertoi ystävättärestään, jolla oli ajokortti jo 1970-luvulla.

”Silloin 60–70-luvuilla oli tosiaan harvinaista, että naisella oli kortti ja auto. Ystävälläni oli auto, minulla ei siis ollut vielä silloin korttia. Hänellä oli upea auto, ja kun ajoimme sillä Malminharjulle tai urheilu- ja kulttuuripahtumiin, niin ihmiset tuijottivat ällistyneinä.” (Haastateltava A)

Haastateltavien vapaa-aika kului 1960–1970-luvulla perheen parissa ja kuurojenyhdistyksellä. Uusiin ilmiöihin joko osallistuttiin tai niitä seurattiin vierestä. Yhteiskunnan vaurastuminen näkyi muun muassa television hankintana. Haastateltavat muistivat aikakauden mukavana ja helppona aikana.

7 TASA-ARVO

Haastatteluissa tasa-arvoa käsiteltiin työ- ja perhe-elämän sekä vapaa-ajan näkökulmasta. Tässä työssä tasa-arvo liittyi kuurojen miesten ja kuurojen naisten väliseen tasa-arvoon sekä kuurojen ja kuulevien väliseen tasa-arvoon. Teemaa käsiteltiin haastateltavien näkökulmasta: olivatko he kokeneet syrjintää tai epätasa-arvoa.

7.1 Roolit

Naisten asema ja perinteiset sukupuoliroolit nousivat yhteiskunnallisen keskustelun polttopisteeseen 1960-luvulla. Kuuhunta ja kiistely naisten oikeudesta ansiotyöhön tapahtui muun muassa sanomalehdissä julkaistujen artikkelien kautta. Naisasialiikkeit alkoivat ajaa naisten aseman parantamista. Yksi vahvimista oli Yhdistys 9, joka pyrki muuttamaan yhteiskunnassa vallitsevaa sukupuolten välistä työnjakoa aiempaa oikeudenmukaisemmaksi. (Mickwitz 2008b, 25–30.) 1960-luvun tasa-arvoliike tavoitteli sukupuolten välistä tasa-arvoa. Tämän edellytyksenä nähtiin naisten ja miesten yhtäläinen kansalaisuus: molemmilla pitäisi olla samanlainen rooli niin työntekijänä kuin vanhempanakin. (Kuusipalo 1999, 62.)

Yhteiskunta vastasi ongelmiin asettamalla valtionkomitean tutkimaan naisten asemaa. Komitean toimesta vuonna 1972 perustettiin Tasa-arvoasiain neuvottelukunta. (Korppi-Tommola 2001, 149–150.) Neuvottelukunnan tehtävänä oli tasa-arvon toteuttamisen seuraaminen ja edistäminen (Hagner 2006, 142). 1970-luvun alkupuolella Suomen lainsäädännössä tehtiinkin monia uudistuksia, jotka paransivat sukupuolten välistä tasa-arvoa ja helpottivat työ- ja perhe-elämän yhdistämistä. Yksi tärkeimmistä oli vuonna 1973 asetettu päivähoitolaki. (Korppi-Tommola 2001, 153.)

Haastattelujen perusteella yhteiskunnallinen kuuhunta ei näkynyt kuurojen naisten arkielämässä. Kukaan ei ollut seurannut lehtikirjoittelua tai muuta yhteiskunnallista keskustelua eikä kukaan ollut kokenut, että sukupuoli olisi koskaan ollut esteenä.

”Kummallista, en huomannut silloin mitään. Kaikki sujui vain normaalisti.”
(Haastateltava B)

Blumenthal Kellyn (2008, 253) mukaan sekä kuurot että naiset ovat yhteiskunnallista syrjintää kokeneita ryhmiä, joissa molemmissa koetaan yhteenkuuluvuutta ryhmän muiden jäsenten kanssa. Sekä kuurous että naiseus ovat olleet esteitä yhteiskunnalliselle osallistumiselle. Haastateltaville kuurous on ollut naiseutta suurempi este esimerkiksi koulutuksessa, kuten luvussa neljä kerrottiin. Blumenthal Kelly on päätenyt samaan tulokseen: hänen tutkimuksensa mukaan kuurot naiset kokivat syrjintää työpaikalla kuurouden mutta eivät sukupuolen takia (Blumenthal Kelly 2009, 204).

Haastateltavamme eivät ole juurikaan kokeneet olevansa miehiä huonommassa asemassa. Kuurojen yhteisössä on eletty tasa-arvoisesti ja pidetty yhtä valta-yhteiskunnan keskellä. Näyttää siltä, että tasa-arvokysymyksissä kuurous on ollut vahvempi tekijä kuin naiseus.

”En huomannut mitään, elämä vain sujui itsestään. Jos joku olisi vastustanut minua, niin sitten olisin varmaankin vastustanut takaisin. Mutta ei ollut mitään syrjintää, olimme vastaanottavaisia ja hyvässä sovussa. Jollekin kuulevalle olisin saattanutkin kivahtaa, mutta me kuurot olimme yhtä. Aina on tuntunut tasa-arvoiselta.” (Haastateltava A)

Blumenthal Kellyn (2009, 212–213) mukaan kuurot naiset ovatkin identiteetiltään vahvemmin kuuroja kuin naisia. Haastateltavistamme osa koki olevansa voimakkaammin kuuro kuin nainen. Osa taas koki naisen identiteetin vahvemmaksi.

”No onpa vaikea sanoa. Kyllä naiseus jää toiseksi. Olen ensin kuuro, ja sitten vasta nainen. Lapsesta asti olen kasvanut siihen, että olen kuuro.”
(Haastateltava B)

”Olen nainen, olen syntynyt naisena. Myös olen kuuro. Mutta tunnen voimakkaasti olevani nainen.” (Haastateltava A)

Haastattelemamme naiset kokivat vaikeaksi kysymyksen, ovatko he identiteetiltään vahvemmin kuuroja vai naisia. Blumenthal Kellyn tutkimukseen osallistuneet naiset olivat reagoineet vastaavalla tavalla (mt., 213). Identiteettikysymys saattoi olla haastateltavillemme vaikea, koska sekä naiseus että kuurous kuuluvat heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Lisäksi sukupuoleen liittyviä asioita ei usein ole edes pohdittu (mt.,

212). Se, kumpi nousee identiteetissä vahvemmaksi, on luultavasti omassa elämässä vahvemmin vaikuttava tekijä. Eräs Blumenthal Kellyn tutkimukseen osallistuneista vastasi olevansa vahvemmin kuuro, koska hänen päivittäiseen elämäänsä liittyvät ponnistelut johtuivat kuuroudesta (mt., 212).

7.2 Tasa-arvo kuurojenyhdistyksellä

1960–70-lukujen yhteiskunnan sosiaalisessa elämässä oli ovia, jotka olivat naisilta suljettuina. Kulttuurieliitissä vallitsi miesten ylivalta, ja naisilta oli estetty pääsy tärkeimpiin ryhmiin. Saattoi myös käydä niin, ettei nainen päässyt ravintolaan ilman seuralaista. (Mickwitz 2008c, 166–167.) Vaikka yhteiskunnassa oli havaittavissa naisten ja miesten välistä eriarvoisuutta, ei tämä haastattelujemme perusteella näkynyt kuurojenyhdistyksellä.

"Ei ollut mitään, mitä ei olisi voinut tehdä naiseuden vuoksi. Siellä elettiin sopusoinnussa." (Haastateltava D)

Yhdistyksellä asioita hoidettiin yhdessä sukupuoleen katsomatta. Kahvia myivät niin naiset kuin miehet. Naiset saivat osallistua päätöksentekoon, ja johtokunnassa oli edustettuina molempia. Haastateltavistamme yksi oli ollut mukana yhdistyksen johtokunnassa. Kaikkien haastateltavien mielestä yhdistyksellä vallitsi tasa-arvoinen ilmapiiri.

"Minusta tuntuu, että siellä oli melko tasa-arvoista. [...] Kuurojenyhdistys tuntui perheelle. Vanhemmat ihmiset olivat kuin omia vanhempia, samanikäiset tuntuivat sisaruksilta ja lapset omilta lapsilta. Ilmapiiri oli kuin perheessä. Ei siellä väheksytty kenenkään mielipiteitä." (Haastateltava A)

Yhdistyksellä miehet ja naiset viettivät aikaa yhdessä. Luontaiset kiinnostuksenkohteet jakoivat kuitenkin heitä myös omiin ryhmiin.

"Juu, miehet keskustelivat autoista ja sellaisista miesten jutuista, ja naiset omassa porukassaan perheestä, lapsista, neulomisesta jne. Mutta erilaisissa tilaisuuksissa olimme samassa porukassa katselemassa näytelmiä ja esityksiä." (Haastateltava A)

"Voi olla, esimerkiksi miesten porukka oli silloin tupakkahuoneessa tai sitä sanottiin shakkihuoneeksi. Miehet tupakoivat siellä, mutta koska naiset eivät halunneet olla savussa, he rupattelivat keskenään toisessa huoneessa." (Haastateltava B)

Haastateltavat kertoivat tunteneensa itsensä kuurojenyhdistyksellä tasa-arvoisiksi miesten kanssa. Kuitenkin he myös kertoivat, että yhdistyksellä muodostui miesten ja naisten porukoita. Naiset kokoontuivat keskustelemaan lasten- ja kodinhoidosta ja miehet keskittyivät omiin mielenkiinnonkohteisiinsa. Tästä voi havaita yhteiskunnassa vallinneen sukupuoliroolijaon. Lasten- ja kodinhoito oli iso osa naisten elämää. On luonnollista, että siitä haluttiin keskustella ja jakaa kokemuksia ystävättärien kanssa. Miesten elämään kodinhoito ei liittynyt niin vahvasti, vaan muut asiat olivat tärkeämpiä keskustelunaiheita.

8 POHDINTA

8.1 Tulokset

Työn päätutkimuskysymyksenä oli, millaista kuurojen naisten elämä oli 1960–1970-luvuilla Helsingissä. Alatutkimuskysymyksissä keskityimme työelämään, perhe-elämään, vapaa-aikaan ja tasa-arvoon. Tasa-arvoteema sisältyi kaikkiin tutkimuskysymyksiin.

Haastattelemamme kuurot naiset olivat työllistyneet hyvin. Naiset olivat tyytyväisiä työhönsä ja ammatteihinsa. Jatko-opintojen niukkuus ja akateemisen koulutuksen puute rajoittivat kuitenkin naisten ammatinvalinnan mahdollisuuksia. Koulutuksen näkökulmasta kuurot naiset olivatkin huonommassa asemassa kuin valtaväestö, ja haaveammatteja oli vaikea toteuttaa. Usein mentiin töihin siihen työpaikkaan, joka ensimmäisenä tuli mieleen tai jossa oli jo muita kuuroja töissä. Työt keskittyivät käsillä tekemiseen.

Haastateltavat eivät olleet kokeneet sukupuolten välistä epätasa-arvoa työpaikalla. Heidän kertomiensa asioiden perusteella epätasa-arvoa on kuitenkin havaittavissa. Esimerkiksi miesten ja naisten väliset palkkaerot nousivat yhdessä haastattelussa esiin. Lisäksi useampi haastateltava kertoi, että työpaikoilla oli selkeä jaottelu miesten ja naisten töihin. Tämä viittaa yhteiskunnassa silloin vallinneeseen sukupuoliroolijakoon. Vaikka työnjako sukupuolen mukaan ei ole tasa-arvoista, se ei todennäköisesti aiheuttanut epätasa-arvoisuuden tunteita, koska oli yleinen käytäntö.

Kotona haastateltavat olivat päävastuussa kotitöistä. Tämä oli ajan yleinen tapa (Mickwitz 2008a, 13). Kotitöiden vastuunjako oli samanlaista kuulevilla ja kuuroilla naisilla. Lasten syntymän jälkeen haastateltavat palasivat työelämään nopeasti tai jäivät vapaaehtoisesti kotiäideiksi. Molemmat valinnat olivat hyväksyttyjä. Lastenhoidon järjestämisessä kuurous oli edesauttanut päivähoitopaikan saamista. Kuurojen vanhempien kuulevia lapsia pääsi lastentarhaan jo ennen kuin päivähoitoa tarjottiin kaikille. Haastateltavien kuurojen naisten piti ratkaista päivähoitokysymykset yhtä lail-

la kuin kuulevien. Haastateltavilla ratkaisuihin oli kuitenkin vaikuttanut oma kuurous ja se, oliko lapsi kuuro vai kuuleva. Kuuro vanhempi koki tärkeäksi välittää viittoma-kielen kuurolle lapselleen, ja halusi siksi jäädä kotiin hoitamaan lastaan. Kuurojen vanhempien kuulevan lapsen lääkäri taas nimenomaan määräsi päivähoitoon. Määräys on oletettavasti johtunut siitä, että lääkäri halusi lapsen oppivan puhumaan kunnolla.

Vapaa-aikansa haastattelemamme kuurot naiset viettivät perheen parissa ja kuurojen kanssa. Kuurojenyhdistyksellä on ollut merkittävä rooli vapaa-ajan vietossa, mutta lasten ollessa pieniä yhdistyksellä käyminen harveni. 1960-luvun ilmiöitä esiintyi haastateltavien elämässä erityisesti nuorempana. Vaatemuotia seurattiin, mutta ajankaksolla esiintyneitä aatteita ei kannatettu vahvasti. Kuurot naiset olivat tietoisia aatteista, jotka näkyivät katukuvassa, kuten hippiliikkeestä. Sen sijaan yhteiskunnallisia keskustelunaiheita, joiden havaitseminen vaatisi tiedonsaantia jostain, ei huomattu. Kuurojen tiedonsaanti on ollut ehkä heikompaa kuin kuulevilla. Esimerkiksi työpaikoilla käytyjä ajankohtaisia keskusteluja ei ole välttämättä huomattu yhteisen kielen puuttuessa.

Haastattelemamme naiset kokivat itsensä tasa-arvoisiksi miesten kanssa. Kuurojen yhteisössä oli vahva yhteenkuuluvuuden tunne, eikä siellä tunnettu syrjintää sukupuolen takia. Haastateltavat kuitenkin kertoivat kuurojenyhdistyksellä olleen miesten ja naisten ryhmät. Yhteisön jäsenenä voi olla vaikea arvioida, vallitseeko yhteisössä tasa-arvo. Blumenthal Kellyn (2009, 190) mukaan monissa vähemmistöryhmissä ja myös kuurojen yhteisössä on sukupuolten välistä epätasa-arvoa, mutta siihen ei ole kiinnitetty huomiota.

Haastateltavilta ei ole jäänyt tekemättä mitään sen takia, että he ovat naisia: he ovat käyneet mieleisessään työssä ja viettäneet antoisaa vapaa-aikaa. Kuurous sen sijaan on joissain tilanteissa asettanut haastateltavat valtaväestöä huonompaan asemaan. Esimerkiksi koulutuksen suhteen asema on ollut huonompi.

8.2 Luotettavuus

Laadullisen tutkimuksen luotettavuuden arviointiin ei ole olemassa vain yhtä menetelmää (Tuomi & Sarajärvi 2009, 134). Seuraavassa kuvaamme, mitkä tekijät vaikuttavat työn luotettavuuteen ja miten olemme huolehtineet siitä.

Ennen haastatteluja pyrimme etukäteen varmistamaan, että tilanteet sujuisivat mahdollisimman luontevasti ja kommunikaatio toimisi hyvin. Sovimme työn tilaajan kanssa kuuron tukihenkilön läsnäolosta haastatteluissa. Olimme myös etukäteen mietti-neet, miten viitomme haastattelukysymykset. Teemahaastatteluissa ei yleensä toimi-ta näin, mutta halusimme minimoida väärinymmärtämisen riskin.

Onnistuimme tutkimuskysymysten ja haastattelukysymysten laatimisessa hyvin. Tämä on suoraan yhteydessä huolellisen tietoperustan rakentamiseen. Kerätyistä aineistosta saimme vastauksen tutkimuskysymyksiimme. Haastatteluja ennen asetetut tutkimuskysymykset säilyivät samana läpi työn. Aineiston analysoinnin jälkeen lisäsimme vielä yhden alatutkimuskysymyksen tasa-arvosta, koska haastatteluissa olimme sivunneet teemaa ja se nousi esiin aineistosta.

Haastateltavien määrä on pieni. Tarkoituksena oli tehdä viisi haastattelua, mutta onnistuimme saamaan vain neljä haastateltavaa. Neljän haastattelun pohjalta ei saa kattavaa kuvaa tutkitusta ilmiöstä, mutta opinnäytetyön puitteissa haastattelujen määrä ja ilmiön kuvaus on riittävää. Aineisto riitti kokemusten kuvailuun, mutta niiden perusteella oli vaikea tehdä tulkintoja. Opinnäytetyömme tuotti kuvauksen, millaista neljän kuuron naisen elämä on ollut tutkittavalla ajanjaksolla.

Tutkimustuloksen luotettavuuteen vaikuttaa se, että ne perustuvat haastateltavien muistitietoon. Toisinaan haastateltavat olivat epävarmoja vuosiluvuista ja siitä, milloin kerrotut asiat olivat tapahtuneet. Tutkimustuloksissa on myös huomioitava, että henkilökohtaisissa haastatteluissa haastateltavat eivät ehkä halua kertoa kaikkea. Esimerkiksi 1960-luvulla vapaaseen käyttöön tulleita ehkäisytabletteja ei kukaan kommentoinut, vaikka mainitsimme ne jokaisessa haastattelussa. Tutkittaessa tasa-arvoa yhteisön sisällä on mahdollista, että yhteisön jäsenet eivät pysty näkemään tilannetta

objektiivisesti. Voi olla, että epätasa-arvoa on esiintynyt, mutta sitä ei ole tunnistettu tai siitä halutaan vaieta.

Työn luotettavuuteen vaikuttavia tekijöitä ovat myös haastattelujen toteuttaminen suomalaisella viittomakielellä ja kokemuksen puute. Olemme oppineet suomalaisen viittomakielen vasta aikuisiällä. Vieraalla kielellä haastattelemisen vaikutti tilanteiden kulkuun: äidinkielellä johdattelu aiheesta toiseen olisi ollut luontevampaa. Kokemattomuus haastattelijoina aiheutti sen, ettemme saaneet kerättyä parasta mahdollista aineistoa. Vasta analysointivaiheessa huomasimme muutamia aiheita, joista olisi voinut saada mielenkiintoista lisätietoa tekemällä jatkokysymyksiä.

8.3 Tavoitteiden toteutuminen ja jatkotutkimusaiheet

Tavoitteemme tuottaa uutta tutkimustietoa kuurojen naisten elämästä toteutui. Onnistuimme taltioimaan kokemuksia naisten elämän eri osa-alueista tutkimuskysymysten mukaisesti. Saimme kuvauksia naisten työssäkäynnistä, lastenhoidosta, kotitöistä, vapaa-ajasta, kuurojenyhdistyksen toiminnasta ja tasa-arvosta. Tilaajan arvioitavaksi jää, onko materiaali käyttökelpoista Helsingin Kuurojen Yhdistyksen historiikkiin.

Myös henkilökohtaiset taitoihimme kohdistuneet tavoitteemme toteutuivat. Olemme saaneet lisää tuntemusta kuurojen yhteisöstä. Muun muassa kuvaukset yhdistystoiminnasta 1960–1970-luvuilla olivat meille uutta tietoa. Saimme kokemusta vieraskielisistä haastattelutilanteista. Jokainen haastattelu oli erilainen ja mukautimme haastattelukysymyksiä ja kielenkäyttöä haastateltavien mukaan. Esimerkiksi vaihdoimme joitakin viittomia ja mukautimme huuliota. Suoriuduimme haastatteluista, ja haastattelutaitomme kehittivät opinnäytetyöprosessin aikana.

Sopivia jatkotutkimusaiheita tälle työlle ovat tutkimukset kuurojen naisten elämästä muilla vuosikymmenillä. Tutkimusta voi jatkaa myös keskittymällä esimerkiksi nuorten tai ikääntyneiden naisten elämään nyt tutkimallamme ajanjaksolla. Mielenkiintoinen tutkimusaihe ja vertailukohde olisi myös kuurojen miesten elämä 1960-1970-luvuilla.

LÄHTEET

Anttila, Mari & Haka, Tytti 2009. Hiljaisuutta pommitusten keskellä – talvi- ja jatkosota Helsingissä kuuron ihmisen silmin. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Blumenthal Kelly, Arlene 2009. How Deaf Women Construct Teaching, Language & Culture, and Gender: An Ethnographic Study of ASL Teachers. Saarbrücken: VDM.

Blumenthal Kelly, Arlene 2008. Where is deaf herstory? Teoksessa H-Dirksen L. Bauman (toim.) Open your eyes. Minneapolis: University of Minnesota Press, 251–263.

Elgfors, Katja 2002. Kuulovammaisten ammattikoulu 1948–2001: historiikki. Turku: Kuulovammaisten ammattikoulu.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen (5. painos). Tampere: Vastapaino.

Eskola, Katarina 2008. Sukupuoliroolikeskustelu lehdistössä 1960-luvulla. Teoksessa Margaretha Mickwitz & Agneta von Essen & Elisabeth Nordgren (toim.) Roolien murtajat: tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 56–73.

Hagner, Minna 2006. Naiskuvan murros 1930-luvulta 1960-luvulle. Teoksessa Teija Försti & Minna Hagner. Suffragettien sisaret. Helsinki: Unioni Naisasialiitto, 96–145.

Heinonen, Visa 2003. Nuoriso mainonnan kohteeksi – kovaa menoa ja meininkiä. Teoksessa Visa Heinonen & Vesa Kurkela & Matti Peltonen (toim.) Arkinen kumous: suomalaisen 60-luvun toinen kuva. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 113–133.

Helsingin Kuurojen Yhdistyksen jäsenrekisteri. Helsingin Kuurojen Yhdistyksen arkisto.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2004. Tutkimushaastattelu: teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2008. Tutki ja kirjoita (13.-14. osin uudistettu painos). Helsinki: Tammi.

Joutsenjärvi, Jenna & Jäppinen, Maria 2010. Helsingin alueen kuurojen kokemuksia tulkkauspalvelun ammattimaistumisesta. Humanistinen ammattikorkeakoulu. Ammattikorkeakoulun perustutkinnon opinnäytetyö.

Kallioniemi, Kari 2003. Nuorisokulttuurin nousu. Teoksessa Mikko Laakso & Hannakatri Hollmén & Anneli Calder & Iiro Kuuranne (toim.) Eilispäivän Suomi: Jälleenrakennuksesta yltäkylläisyyteen. Helsinki: Valitut palat, 310–313.

Korppi-Tommola Aura 2001. Tahdolla ja tunteella tasa-arvoa: Naisjärjestöjen keskusliitto 1911-2001. Helsinki: Naisjärjestöjen keskusliitto.

Koskennurmi-Sivonen, Ritva 1999. Suomalaisen muodin vaihteita. Teoksessa Anna-Maria Latikka (päätoim.) & Jaana Iso-Markku & Allan Tiitta & Eija Tuunainen (toim.) Puoli vuosisataa: MMM juhla- ja muotokirja. Helsinki: Otava, 85–91.

Kuusipalo, Jaana 1999. Suomalaiset naiset politiikassa. Teoksessa Satu Apo .. et al. Suomalainen nainen. Helsinki: Otava, 55–78.

Laakso, Mikko 2003. Kasvun kautta kulutusyhteiskuntaan. Teoksessa Mikko Laakso & Hannakatri Hollmén & Anneli Calder & Iiro Kuuranne (toim.) Eilispäivän Suomi: Jälleenrakennuksesta yltäkylläisyyteen. Helsinki: Valitut palat, 255–257.

Mélart, Leila 2008. Yhdistys 9:n taistelu lasten päivähoidon puolesta. Teoksessa Margaretha Mickwitz & Agneta von Essen & Elisabeth Nordgren (toim.) Roolien murtaajat: tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 99-109.

Mickwitz, Margaretha 2008a. Tasa-arvotilanne 1960-luvulla. Teoksessa Margaretha Mickwitz & Agneta von Essen & Elisabeth Nordgren (toim.) Roolien murtaajat: tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 11-24.

Mickwitz, Margaretha 2008b. Yhdistys 9 ja sukupuoliroolikeskustelu. Teoksessa Margaretha Mickwitz & Agneta von Essen & Elisabeth Nordgren (toim.) Roolien murtaajat: tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 25–55.

Mickwitz, Margaretha 2008c. Ritva Grönick. Teoksessa Margaretha Mickwitz & Agneta von Essen & Elisabeth Nordgren (toim.) Roolien murtaajat: tasa-arvokeskustelua 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press, 164–171.

Narmala, Jarmo 1985. Viittomakielellä ja sydämellä: Helsingin Kuurojen Yhdistys 1895-1985. Helsinki: Helsingin Kuurojen Yhdistys.

Niemi, Seija A. 2003. Olavi Virran julkisuuskuvat. Teoksessa Visa Heinonen & Vesa Kurkela & Matti Peltonen (toim.) Arkinen kumous: suomalaisen 60-luvun toinen kuva. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 277–293.

Ojala, Risto 1993. Kauneutta ja rohkeutta: 80 auringonkierrosta Helsingin Kuurojen Yhdistyksen Naisten Kerhossa 80-vuotishistoria. Helsingin Kuurojen Yhdistys.

Salmi, Eeva 2009. Suomalaisen kuurojenkoulujärjestelmän synty ja oralismi. Talous- ja sosiaalishistorian laitos. Helsingin yliopisto. Lisensiaatintutkimus.

Salmi, Eeva & Laakso, Mikko 2005. Maahan lämpimään: Suomen viittomakielisten historia. Helsinki: Kuurojen liitto.

Soikkeli, Mari 2003. Olutmainonta – ”raikasta, pehmeää ja täyteläistä”. Teoksessa Visa Heinonen & Vesa Kurkela & Matti Peltonen (toim.) Arkinen kumous: suomalaisen 60-luvun toinen kuva. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura, 158–180.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi (5., uudistettu laitos). Helsinki: Tammi.

Utrio, Kaari 2006a. Esipuhe: Maikki, mummi ja minä. Teoksessa Teija Försti & Minna Hagner Suffragettien sisaret. Helsinki: Unioni Naisasialiitto, 9-12.

Utrio, Kaari 2006b. Suomen naisen tie: pirtistä parlamenttiin. Helsinki: Tammi.

Wallvik, Birgitta 2000. Yhdistystoiminnan synty. Teoksessa Anja Malm (toim.) Viittomakieliset Suomessa. Helsinki: Finn Lectura, 48–60.

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelun runko

Taustatiedot

- Minä vuonna olet syntynyt? Minkä ikäinen olit 60-luvulla?
- Ovatko vanhempasi kuuroja vai kuulevia?
- Onko sinulla lapsia? Ovatko he kuuroja vai kuulevia?
- Kun muistelet 60–70-lukua, mitä tulee mieleesi?

Koulutus

- Missä kävit koulua?
 - o Missä aloitit koulunkäyntisi?
 - o Missä sait ammattikoulutuksen? Olitko esim. Turussa tai Nikkarilassa tai oppisopimuksella?
- Miten valitsit ammattikoulun ja koulutuslinjan? Oliko valinnanvaraa?
- Jos et mennyt ammattikouluun, opiskelitko jossain muualla vai menitkö töihin ilman koulutusta?

Työ

- Kävitkö töissä 1960–70-luvuilla?
- Missä olit töissä?
- Millaista työtä teit?
- Oliko helppo löytää työtä? Kuinka sait työpaikan?
- Millaiset työajat olivat? Teitkö kaikkia työvuoroja?
- Miten kommunikoit työpaikalla muiden kanssa?
- Vietitkö aikaa työkavereidesi kanssa?
- Oliko työpaikallasi enemmän miehiä vai naisia?

- Tykkäsitkö työstäsi? Miksi?
- Olisitko halunnut tehdä eri työtä, kuin mitä teit?
- Olitko unelma-ammattissasi? Miksi olit/et ollut?
- Miten perheesi/sukusi/miehesi suhtautuivat työssäkäyntiisi? Vastustettiinko sitä?
- Oliko puolisosi töissä?

- Kävivätkö kuurot ystävättäresi töissä? Missä?

- Jos et käynyt töissä, mitä teit?
- Olisitko halunnut käydä töissä?
- Mikä vaikutti siihen, ettet käynyt töissä?
- Oliko puolisosi töissä?
- Oliko sinulla unelma-ammattia? (Toteutuiko se?)
- Kävivätkö kuurot ystävättäresi töissä?

Perhe

- Kerroit että sinulla on lapsia, minä vuonna he ovat syntyneet?
- Miten lastenhoito oli järjestetty?
- Oliko lastenhoidon järjestäminen vaikeaa?
- Miten päädyit hoitojärjestelyyn?
- Tunsitko huonoa omaatuntoa, kun et itse hoitanut lapsiasi kotona?
- Oliko sinulla pitkä äitiysloma?
- Teitkö paljon kotitöitä?

- Tekikö miehesikin kotitöitä? Osallistuiko miehesi lastenhoitoon?
- Oliko kotona työt jaettu tasan / selkeästi?
 - o Oliko erikseen miesten ja naisten työt?
- 60-luvulle asti naisten paikka oli ollut kotona, ja nyt tämä rooli alkoi muuttua. Naisten työssäkäynti lisääntyi, ja tästä kiisteltiin julkisuudessa. Oliko mielestäsi ok, että perheelliset naiset kävivät töissä?

Vapaa-aika

- 60-luvulla naiset itsenäistyivät, eivät olleet enää niin sidoksissa perheeseen. He kävivät enemmän töissä, vaatetus muuttui, mm. minihameet ja sukkahousut, e-pillerien käyttö. Näkyikö tämä sinun elämässäsi mitenkään?
 - o Käytikö minihameita?
- Kävitkö baareissa? Teattereissa? Iltamissa? Tansseissa?
- 60-luvulla nainen ei välttämättä päässyt ilman miestä ravintolaan. Kävikö sinulle näin?
- Saitko itse päättää palkastasi? Miten käytit sen?
- Kenen kanssa vietit vapaa-aikaasi? Perheen? Ystävien?
- Olivatko ystäväsi kuuroja vai kuulevia? Osasivatko ystäväsi viittoja?
- Vietitkö aikaa työkavereidesi kanssa?
- Vietitkö aikaa sukulaistesi kanssa?
- Miten vietit lauantai-iltaa 60-luvulla?
- 60-luvulla ihmiset alkoivat ostamaan enemmän. Myös sellaisia tavaroita, mihin aiemmin ei ollut varaa, esim. tv, auto, ulkomaanmatkat. Näkyikö tämä elämässäsi?
- Oliko haaveita, jotka eivät toteutuneet? Miksi eivät toteutuneet?
- Oliko jotain, mitä et voinut tehdä, koska olet nainen (vs.miehet)?

Kuurojen yhdistys

- Osallistuitko kuurojen yhdistyksen toimintaan?
 - o Kuinka usein kävit yhdistyksellä?
- Millaisiin yhdistyksen tapahtumiin osallistuit?
- Olitko johtokunnan jäsen?
- Saivatko naiset osallistua päätöksentekoon, vai vain miehet?
- Näkyikö yhdistyksellä selvästi, että oli miesten ja naisten hommat erikseen?
- Olitko mukana kerhoissa (esim. naistenkerho)?
 - o Mitä teitte kerhossa?
 - o Millaisista aiheista kerhossa keskusteltiin? Oliko keskustelua yhteiskunnallisista asioista, kuten naisten muuttuvasta roolista?

Muut yhdistykset

- Osallistuitko jonkun yhdistyksen toimintaan?
- Jos et, olisitko halunnut osallistua?
- 60-luvulla oli erilaisia liikkeitä, esim. hippiliike. Näkyikö hippiliike omassa elämässäsi? Kannatitko mitään aatetta?
- Kannatitko 1960-luvulla voimistuneita naisliikkeitä?
- Seurasitko naisten asemaan liittyvää keskustelua?
- Ihmisillä on samaan aikaan useita rooleja esim. äiti, puoliso, nainen. Oletko kuuro vai nainen?
- Haluatko kertoa vielä jotain, mitä ei ole tullut haastattelussa esille?

Liite 2: Lupa haastattelumateriaalin käyttöön

Annan luvan Humanistisen ammattikorkeakoulun viittomakielen tulkkioiskelijoille Elsa Lindbergille ja Katariina Malmbergille nauhoittaa haastattelun Helsingissä 2010.

Nauhoitetta saa

Kyllä Ei

☐☐

käyttää tutkimustarkoitukseen Elsa Lindbergin ja Katariina Malmbergin opinnäytetyössä.

☐☐

käyttää Helsingin Kuurojen Yhdistyksen tutkimustarkoituksiin.

☐☐

säilyttää Helsingin Kuurojen Yhdistyksellä. Jos haastateltava kieltäytyy nauhoitteen arkistoinnista, nauhoite tuhotaan tutkimustyön päätyttyä.

Nauhoitteesta saa käyttää katkelmia

Kyllä Ei

☐☐

Humanistisen ammattikorkeakoulun opinnäytetyöseminaarissa keväällä 2010

☐☐

Humanistisen ammattikorkeakoulun päättöportfolioseminaarissa keväällä 2010

Helsingissä __/__/2010

Allekirjoitus

Nimen selvennys